

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету
від 02.09.2021 р., протокол №01

Методика навчання іноземних мов

(назва освітнього компоненту)

ПРОГРАМА

обов'язкової навчальної дисципліни

підготовки

бакалавра

(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності

035 Філологія

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізації

035.041 германські мови та літератури (переклад включно),

(шифр і назва спеціалізації)

перша – англійська

освітньо-професійної програми «Філологія (германські мови та літератури

(назва освітньо-професійної програми)

(переклад включно), перша – англійська, друга – німецька)»

Бердянськ, 2021

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Олена ЯРОВА, доцентка кафедри іноземних мов і методики викладання, докторка педагогічних наук, доцентка

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету 17.06.2021 р., протокол №10.

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Методика навчання іноземних мов» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Філологія (германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, друга – німецька)» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська.

Предметом навчальної дисципліни є методи навчання іноземної мови та сучасні підходи до організації освітнього процесу з іноземної мови в закладах загальної середньої освіти.

Міждисциплінарні зв'язки: філософія, англійська мова, практична граматики англійської мови, країнознавство Великобританії і США, теоретична фонетика англійської мови, теоретична граматики англійської мови, лексикологія англійської мови, стилістика англійської мови.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни.

1.1. Метою навчальної дисципліни «Методика навчання іноземних мов» є забезпечити основи методичної підготовки здобувачів до реалізації професійних функцій учителя ІМ, а саме:

- навчання ІМ: формування в учнів іншомовної комунікативної компетентності, виховання, освіта й розвиток учнів засобами ІМ на уроці та в позакласній роботі (гурткова і клубна робота секцій за інтересами, проблемні групи тощо);
- науково-методичної та організаційно-методичної роботи з упровадження в освітній процес нових інформаційних технологій навчання ІМ;
- навчально-методичної роботи, зокрема, з вивчення, узагальнення та розповсюдження нових методів навчання ІМ.

Удосконалення методичної підготовки майбутнього вчителя відбувається упродовж педагогічної практики, на заняттях курсів за вибором.

1.2. Перед курсом «Методика навчання іноземної мови» ставляться такі завдання:

- створення в здобувачів широкої теоретичної бази, що розкриває загальні та спеціальні закономірності процесу навчання ІМ як засобу спілкування, освіти, виховання й розвитку, і включає, крім методичних знань, також знання із суміжних з методикою наук психолого-педагогічного й філологічного циклів, і на цій основі формування уявлення про зміст і структуру педагогічної діяльності;
- ознайомлення здобувачів з найбільш відомими методичними напрямками, системами і методами, формами та засобами навчання ІМ, а також формування в них умінь щодо творчого застосовування набутих знань на практиці з урахуванням конкретних умов;
- на базі одержаних теоретичних знань розвиток у здобувачів творчого методичного мислення, яке допоможе у вирішенні різноманітних методичних задач, що виникають в освітньому процесі з ІМ у школі;
- формування соціокультурної компетентності майбутнього фахівця.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні набути таких компетентностей та продемонструвати результати навчання:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності	ПРН 08. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови (мов) і літератури (літератур), що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній

або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов. ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 14. Здатність використовувати знання іноземної мови в освітній діяльності. СК 08. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань. СК 13. Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання. СК 15. Здатність доцільно використовувати й створювати сучасне навчально-методичне забезпечення для проведення занять.	діяльності. ПРН 20. Знати сучасні філологічні й дидактичні засади навчання іноземної мови та літератури. ПРН 21. Застосовувати сучасні методики й технології (зокрема інформаційні) в освітньому процесі.
--	--

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС / 90 годин.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Цілі, зміст, принципи, методи, засоби навчання ІМ. Компоненти системи навчання ІМ. Практична, виховна, освітні, розвивальні цілі. Рівні володіння ІМ. Мовний портфель. Мовна, мовленнєва, соціокультурна, стратегічна компетентності учня. Компонентний склад змісту навчання. Дидактичні та методичні принципи навчання. Методи навчання. Методична система. Методичний прийом. Засоби навчання: основні та допоміжні, для вчителя і для учня, технічні та нетехнічні. Підручник та його роль в організації освітнього процесу з ІМ.

Тема 2. Лінгвopsихологічна характеристика мовленнєвої діяльності й спілкування. Система вправ для формування навичок і вмінь. Поняття «мова», «мовлення», «мовленнєва діяльність», «спілкування». Поняття «мовленнєва навичка» і «мовленнєве вміння». Якості мовленнєвої навички. Рецептивні та репродуктивні навички. Етапи формування навички. Основні уміння та навички мовлення.

Вправа як засіб формування іншомовної комунікативної компетентності. Класифікація вправ. Критерії класифікації вправ. Типи і види вправ. Загальна система вправ, підсистеми та групи вправ. Послідовність у виконанні вправ. Вимоги до вправ для формування мовленнєвих навичок і мовленнєвих умінь. Аналіз вправ навчально-методичних комплексів (НМК) з ІМ.

Тема 3. Методика формування іншомовної фонетичної та граматичної компетентностей. Поняття іншомовної фонетичної компетентності. Мета і зміст навчання вимови у школі. Різні підходи до навчання вимови. Ознайомлення з новими звуками англійської мови та автоматизація дій учнів з ними. Ознайомлення учнів з новими інтонаційними моделями (ІнМ) та автоматизація дій учнів з ними. Удосконалення слуховимовних навичок учнів на середньому і старшому ступенях навчання. Використання фонограми при навчанні вимови.

Поняття іншомовної граматичної компетентності. Роль граматичних навичок у МД. Характеристики рецептивних і репродуктивних граматичних навичок. Активний і пасивний граматичний мінімуми. Граматична структура і зразок мовлення. Мовленнєва одиниця. Етапи формування граматичної навички. Методика формування граматичної компетентності учнів на різних етапах.

Тема 4. Методика формування іншомовної лексичної компетентності. Поняття іншомовної лексичної компетентності. Роль лексичних навичок у МД. Характеристики рецептивних і репродуктивних лексичних навичок. Активний, пасивний і потенціальний

лексичний мінімуми. Мета і зміст навчання лексики на різних етапах. Ознайомлення учнів з новими лексичними одиницями (ЛО). Автоматизація дій учнів з новими ЛО активного мінімуму. Автоматизація дій учнів для оволодіння пасивним та потенційним словниками.

Тема 5. Формування іншомовної компетентності в аудіюванні. Поняття іншомовної аудитивної компетентності. Характеристика аудіювання як мети та засобу навчання. Психофізіологічні механізми аудіювання. Цілі та зміст навчання аудіювання. Вимоги до текстів для аудіювання. Труднощі аудіювання. Опори та орієнтири для подолання труднощів аудіювання. Система вправ для розвитку вмінь аудіювання. Способи контролю розуміння прослуханого аудіотексту.

Тема 6. Формування іншомовної компетентності в читанні. Поняття компетентності в читанні іншомовних текстів. Суть читання та його психофізіологічні механізми. Поняття техніки читання. Вправи для навчання техніки читання. Труднощі читання англійською мовою. Основні види читання. Вимоги до текстів для навчання читання. Етапи формування компетентності в читанні. Система вправ, підсистеми. Роль і місце засобів навчання в процесі формування компетентності в читанні англійських текстів.

Тема 7. Формування іншомовної компетентності в діалогічному та монологічному мовленні. Поняття іншомовної компетентності в говорінні. Суть говоріння, його психофізіологічні механізми. Особливості діалогічного мовлення (ДМ). Структура діалогу. Одиниця навчання діалогу. Основні види діалогічних єдностей. Труднощі оволодіння ДМ. Етапи навчання ДМ. Система вправ для навчання ДМ. Навчання монологічного мовлення (ММ). Характеристика ММ. Одиниця навчання монологу. Етапи навчання ММ. Система вправ для навчання ММ.

Тема 8. Формування іншомовної компетентності в письмі. Поняття компетентності в іншомовному письмі. Суть письма та його психофізіологічні механізми. Поняття техніки письма. Навчання каліграфії та орфографії. Принципи навчання орфографії. Вправи для навчання каліграфії та орфографії. Типи диктантів. Етапи навчання писемного мовлення. Система вправ. Труднощі навчання письма. Етапи роботи з писемним текстом. Зв'язок письма з іншими видами МД.

Тема 9. Особливості навчання ІМ у школах різного ступеня. Планування освітнього процесу з ІМ. Особливості навчання ІМ у початковій/основній/старшій школі. Цілі, завдання, зміст на кожному етапі. Психологічні особливості школярів. Поняття самостійної роботи (СР) учнів. Види СР. Засоби реалізації СР. Класна і позакласна СР.

Тема 10. Система планування освітнього процесу з ІМ у школах різного ступеня. Призначення і структура календарного, тематичного, поурочного планів. Сутність уроку ІМ як основної організаційної одиниці освітнього процесу. Вимоги до уроку ІМ відповідно до цілей, змісту та технології навчання цього предмета в школі. Методичні принципи, які реалізуються на уроці ІМ. Забезпечення мотивації навчальної діяльності учнів на уроці ІМ. Типологія уроків ІМ.

Тема 11. Проблема контролю в навчанні ІМ: функції, види, типи завдань. Функції контролю і вимоги до нього у навчанні ІМ. Об'єкти контролю; критерії оцінювання рівня володіння ІМ. Реалізація контролю у навчанні ІМ: види, форми, прийоми, методика виправлення помилок. Можливості застосування тестового контролю. Само- і взаємоконтроль в оволодінні ІМ. Використання ТЗН для організації і самоконтролю рівня сформованості комунікативної англійської компетентності учнів.

Тема 12. Історичний огляд методів навчання ІМ. Аналіз аудіолінгвального методу (Ч. Фріз, Р. Ладо); лінгвістична і психологічна основи методу; мета навчання за цим методом; принципи, система вправ. Аналіз аудіовізуального методу (П. Ріванк, П. Губеріна): лінгвістична і психологічна основи методу; мета навчання за цим методом; принципи, система вправ. Характерні особливості організації навчального процесу за інтенсивною методикою: сугестопедична теорія Г. Лозанова – джерело сучасної методики

інтенсивного навчання ІМ; метод активізації резервних можливостей особистості й колективу Г. Китайгородської; основні принципи методу активізації.

3. Рекомендована література

Основна

1. Книга вчителя іноземної мови: довідково-методичне видання / Упоряд. О. Я. Коваленко, І. П. Кудіна. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. 240 с.
2. Контрольні завдання з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої та М. Т. Солов'я. Київ: Ленвіт, 2002. 356 с.
3. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти. 12-бальна система. Київ: Ленвіт, 2000. 126 с.
4. Ніколаєва С. Ю. Виробничі функції, типові задачі діяльності та вміння учителя іноземної мови (спеціаліста). Київ: Ленвіт, 1999. 96 с.
5. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.
6. Педагогічна практика з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої і В. В. Черниш. Київ: Ленвіт, 2003. 250 с.
7. Практикум з методики викладання англійської мови у середніх навчальних закладах: посібник. Вид. 2-е, доп. і переробл. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2004. 360 с.
8. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі. Київ: Ленвіт, 2005. 208 с.
9. Структурно-логічні схеми і таблиці з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / укл. С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2004. 208 с.
10. Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment. Companion volume with new descriptors. Provisional edition, Council of Europe, 2017. 230 p. URL: <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors2018/1680787989>

Додаткова

1. Бібліотечка журналу «Іноземні мови». Київ.
2. Гальскова Н. Д., Никитенко З. Н. Теория и практика обучения иностранным языкам: Начальная школа. Москва: Айрис-пресс, 2004. 240 с.
3. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам. Москва: АРКТИ, 2003. 192 с.
4. Иностранные языки в школе: научно-методический журнал. Москва.
5. Іноземні мови: науково-методичний журнал. Київ.
6. Іноземні мови: навчальні програми для загальноосвітніх та спеціалізованих навчальних закладів.
7. Колесникова И. Л., Долгина О. А. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков. Санкт-Петербург: Русско-Балтийский инф. центр «Блиц», 2001. 224 с.
8. Коряковцева Н. Ф. Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык. Москва: АРКТИ, 2002. 176 с.
9. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Под ред. Е. С. Полат. Москва: Изд. центр «Академия», 2002. 272 с.
10. Підручники і навчально-методичні комплекси з іноземних мов.
11. Роман С. В. Планування та аналіз навчального процесу з іноземної мови у початковій школі. Горлівка: ГДПШМ, 2003. 108 с.
12. Сафонова В. В. Проблемные задания на уроках английского языка в школе. Москва: Еврошкола, 2001. 272 с.

13. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам. Москва: Просвещение, 2002. 239 с.
14. Формування критичного мислення учнів на уроках мови: монографія / Кол. авт.: Дороз В. Ф., Романова Л. Я., Ярова О. Б., Ницета В. А., Удовиченко Г. А. Київ: «Освіта України», 2008. 336 с.
15. Ярова О. Б. Інноваційні технології навчання іноземних мов. *Рідна школа*. 2006. № 6. С. 62–64.
16. Ярова О. Б. Мультимедійні засоби навчання в системі методичної підготовки вчителів англійської мови. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка*. Житомир, 2007. С. 72–77.
17. Ярова О. Б. Організація національного тестування з іноземних мов у школах ЄС. *Людина в мовному просторі: історична спадщина, проблеми, перспективи розвитку*: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Бердянськ, 12 травня 2020 р.). Бердянськ: БДПУ, 2020. С. 192–197.
18. Ярова О. Б. Психолого-педагогічні умови організації роботи в групах на заняттях з іноземної мови. *Педагогіка і психологія*: зб. наук. пр. Чернівці: ЧНУ, 2003. Вип. 181. С. 52–58.
19. Ярова О. Б. Технології критичного мислення як засіб реалізації особистісно орієнтованого навчання іноземних мов. *Педагогічні науки*: зб. наук. пр. Бердянського державного педагогічного університету. Бердянськ: БДПУ, 2008. № 4. С. 108–113.
20. Ярова О. Б. Тенденції розвитку іншомовної освіти в початковій школі Європейського Союзу. *Україна і світ: діалог мов та культур*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Київський національний лінгвістичний університет, 19–21 березня 2014 р.). Київ: КНЛУ, 2014. С. 142–143.

Інтернет-ресурси

Бібліотека БДПУ (www.bdpu.org/library)

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>)

Ресурси для навчання англійської мови, архіви уроків (початкова, основна, старша школа):

1. <http://www.esl-library.com/index.cfm?PageId=1>
2. <http://www.teachingenglish.org.uk/try/teaching-kids>
3. <http://www.englishpage.com/>
4. <http://www.oup.com/elt/teachersclub/?cc=global>
5. <http://www.macmillanenglish.com/BlankTemplate.aspx?id=28164>
6. <http://www.onestopenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=59454>
7. <http://www.teachingenglish.org.uk/>
8. <http://developingteachers.com/>
9. <http://www.teachingenglish.org.uk/try/resources/quizzes>
10. <http://freelanguage.org/>
11. <http://iteslj.org/t/>
12. <http://www.manythings.org/>
13. <http://www.jamiekeddie.com/>

Сценарії уроків та позакласних заходів з іноземних мов на фестивалі педагогічних ідей «Відкритий урок»:

1. <http://festival.1september.ru/subjects/10/?subject=10>

BBC Learning English:

2. <http://www.bbc.co.uk/worldservice/learningenglish/business/talkingbusiness/index.shtml>

3. <http://www.bbc.co.uk/ukrainian/learningenglish/>

Повнотекстові версії «Газети для тих, хто викладає та вивчає англійську мову»:

4. <http://eng.1september.ru/engarchive.php>

З досвіду навчання лексики, граматики, фонетики (англомовні матеріали):

5. <http://www.onestopenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=58111>

6. <http://www.macmillandictionaries.com/resources/e-lessons/e-lessons.htm>

7. <http://www.teachingenglish.org.uk/try/links/pronunciation>

8. <http://www.teachingenglish.org.uk/try/links/Dictionaries-and-Encyclopedias>

9. <http://www.oup.com/elt/global/products/livinggrammar/>

З досвіду навчання аудіювання, говоріння, читання, письма (англомовні матеріали):

10. <http://www.onestopenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=59392>

11. <http://www.macmillandictionaries.com/resources/dictations/dictations.htm>

12. <http://www.nadasisland.com/writing/>

13. <http://www.teachingenglish.org.uk/try/links/skills>

14. <http://iteslj.org/Techniques/Ieong-Dictation.html>

Формування іншомовної соціокультурної компетентності:

15. <http://iteslj.org/Techniques/Cullen-Culture.html>

16. <http://iteslj.org/Techniques/Kodotchigova-RolePlay.html>

17. <http://iteslj.org/Techniques/Chou-Compliments.html>

IELTS, TOEFL, Cambridge ESOL, TOEIC (матеріали на допомогу):

18. <http://www.onestopenglish.com/section.asp?sectionType=listsummary&catid=58063>

19. <http://www.cambridgeesol.org/>

20. <http://www.teachingenglish.org.uk/try/links/exams>

21. <http://www.oxfordenglishtesting.com/3>

22. <http://www.teachingenglish.org.uk/transform/books/intercultural-resources-pack-latin-america>

23. <http://www.teachingenglish.org.uk/try/resources/books/action-plan-teachers>

4. Методи навчання: лекція, метод проблемного викладення матеріалу, евристична бесіда, дискусія, проектний метод, професійно орієнтована гра.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

6. Система оцінювання.

Внутрішня університетська шкала оцінювання

Шкала оцінювання, що використовується в університеті	Шкала оцінювання ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)